

In memoriam

Emlékezés Huszár Jánosra

(1924–2017)

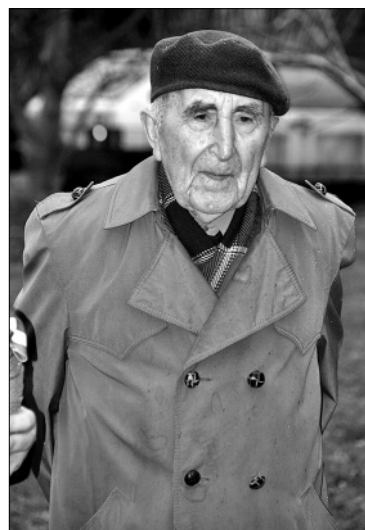
Egy néptanító- és helytörténetkutató-nemzedék XX. századi emblematikus alakja távozott el tőlünk, aki közismert személyiség volt nem csak Veszprém megyében, hanem az ország más tájain élő „honismeretesek” körében is. Olyan neves megyei helytörténet-kutatók kortársa volt, mint Benke László, Zákonyi Ferenc, Süle Sándor, Hadnagy László, Pacsu Gergelyné, Veress D. Csaba, H. Szabó Lajos, akik a XX. század utolsó harminc-negyven évében Veszprém megyében megalapozói és jeles művelői voltak a népszerűsítő és szaktudományos helytörténet-kutatásnak és -írásnak.

Huszár János mobilitása szinte lenyűgöző volt. Szülővárosában, Pápán, s másutt szerte az országban aligha volt olyan honismerettel kapcsolatos rendezvény, amelyről távol maradt volna. Szervezőmunkája is szinte példa nélküli: számos, egykor nagy hírű egyesületet alapított újra (például Pápán a még XIX. századi Jókai Kör), újtárá indította a *Szűkebb pátriánk* nevű városi diák honismereti tanfolyamot, egyik alapítója lett a Veszprém Megyei Honismereti Egyesületnek, a Veszprém Megyei Neveléstörténeti Társaságnak, egy időszakban igazgatótanácsi tagja volt a Magyar Történelmi Társulatnak és résztvevője több más olyan helyi és megyei körnek, egyesületnek, amelyben a honismeret/helytörténet érdekében szólhatott, tevékenykedhetett.

Pályáját református tanítóként kezdte, majd lett később megbízott iskolaigazgató, magyar-történelem szakos tanár és Veszprém megye vezető pedagógus szakfelügyelője. Életútja Pápától Pápáig tartott: itt született, mindvégig itteni iskolákban tanított és itt fejezte be földi pályáját.

A hét évtizeden át tartott munkásságának örökségei az általa szervezett, irányított (nemegyszer: életben tartott) egyesületek, amelyekben az ő és az ország minden tájáról meghívott helytörténészek, szak tudósok előadásai nem csak kvalitásukban, hanem népszerűségükben is olyan jelentősek lettek, hogy mintaként szolgáltak más városok és megyék hasonló törekvéseihez. Szellemi örökségeként tarthatjuk számon a több mint félezer írásművét, közöttük könyveit és az általa szerkesztett tanulmányköteteket. Ezekben foglalkozott a helyi iskolák és kiemelkedő pedagógus-személyiségei történetével, Pápa ipara múltjával, egyesületek, az 1848–49-es évek és a két világháború helyi eseményeivel, s élete utolsó két évtizedében különös elszáratással (mint ennek az alakulatnak a tagja) a pápai ejtőernyős ezred II. világháború alatti katonatörténetével. Számos emléktábla, emlékjel, sírfelújítás is fűződik a nevéhez, s mindezekhez kapcsolódóan egyike volt azoknak a Veszprém megyei helytörténet-kutatóknak, akik a legtöbb megemlékezést tartották.

Pedagógiai munkáját áthatotta a helyi események megjelenítése a tanítási óráin, de fontosnak tartotta, hogy a történelemtanárok továbbképzésében is szerepeljenek helytörténeti

Huszár János

vonatközös előadások. Számos írása, s bennük többek között főképpen a tanulók számára készített *Múltidéző történetek Pápáról* és a pápai *Honismereti olvasókönyv* a példái annak az elkötelezettségének, amely évtizedeken át tartóan érdeklődési körében tartotta a tanulókkal történő foglalkozást, a helytörténet-kutatást és -írást.

Számos könyve közül a jelentősebbek (az előbbieket mellett): *A Pápai Jókai Kör emlékkönyve*; *Pápa város első világháborús emlékkönyve*; *Honvéd ejtőernyősök Pápán 1939–1945*; *Iskola a viharban*; *A pápai repülőtér létrejötte*. Írásai a megyei lapok, folyóiratok mellett többek között a *Köznevelésben*, a *Századokban*, a *Honismeretben* és külföldi periodikákban jelentek meg.

Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el: *Vajda Péter művelődési díj*, *Apáczai Csere János-díj*, *Pápa Városért Érdemérem*, *Bél Mátyás-díj*, *Veszprém Megye Érdemrendje*, *Pápa Város Díszoklevele*, a *Veszprém Megyei Honismereti Egyesület Emlékplakettje*.

Életében számos írásban méltatták munkásságát, amelyekben tanári, helytörténet-kutatói, szakírói, szerkesztői, lektori, előadói tevékenysége mellett ezek szerzői mindig kiemelték személyisége közvetlenségét, a tanítás iránti alázatát, segítőkészségét, amelyek egyrészt a szülői ház nevelésének, másrészt a néptanítói hivatásából adódó kötelességtudásának voltak köszönhetőek.

Munkássága (még életében) két kiadványban volt olvasható (*Huszár János. Veszprém megyei pedagógiai bibliográfiák* 7. 1995; *Huszár János pedagógiai és közéleti munkássága*, 2009), s készül róla egy újabb, terjedelmes mű is, amely *A pedagógia jeles személyiségei Veszprém megyében* című kötet sorozatban jelenik meg 2018-ban.

Tölgyesi József

Dr. Mészáros István emlékezete

Amikor e sorok írója 1958-ban, az akkor még Veszprém megyei Keszthelyen munkába állt mint patológus konziliárius, kapcsolatba került a tapolcai kórházon kívül a 40 ágyas sü-

Dr. Mészáros István

megi járási kórházzal is. Ott két idős orvos működött: az egyikük (dr. Aczél Elemér), a sebész volt a kórházigazgató, a másik (dr. Belák Imre), a B-listázott egykori megyei tisztifőorvos pedig a „segédocorvos”. 1959-ben került közéjük az 1953-ban diplomázott dr. Mészáros István, aki előzőleg a veszprémi kórházban dolgozott, majd Bazsiban volt körzeti orvos, és közben belgyógyászatból szakvizsgát tett. Dr. Aczél és munkatársa nyugdíjazása után 1961-től 1971-ig dr. Vattay Gyula sebész-főorvos volt a kórházigazgató, majd egészen 1995-ig dr. Mészáros töltötte be ezt a tisztséget.

Ő szoros, baráti kapcsolatokat épített ki nem csak a város párt- és állami vezetőivel, hanem az onnan elszármazott, befolyásos állami vezetőkkel (a megyében úgy mondogatták, hogy a sümegi sümegieikkel és a pesti sümegieikkel), a környező építőipari vállalatok és bányák igazgatóival, a tsz-elnökökkel is. Az utóbbiak segítségével rábírt a bányászokat és a tsz-dolgozókat arra, hogy egy

napi jövedelmüket és élő munkájukat ajánlják fel a kórház fejlesztésére. A kampány sikeréről személyesen tudósította az egészségügyi minisztert.

Még Bazsiban ismerkedett meg Simon István költő, országgyűlési képviselővel, aki a kórház ügyében harcostársa lett. A megyei főorvos, dr. Rupert Róbert, aki 1968 és 1974 között töltötte be ezt az állást, Sümegen volt diák, óhidi körzeti orvos kollégája volt dr. Mészárosnak, 1959-től 1961-ig sümegi járási főorvosként dolgozott, így nem lehet csodálkozni, hogy támogatta a kórházat.

1961-ben felavatták a mentőállomást. 1962-re sikerült az ágyszámot 82-re növelni, és az addig osztatlan kórházat 42 sebészeti és 40 belgyógyászati ágygal két osztályra választani. 1967-ben a megyei tanács az Eü. Bizottság elnökévé lett Mészáros dr. javaslatára elfogadta, hogy a tervezett megyei elmeosztályt Sümegre telepítsék. (A megye más kórházai vonatkoztak ennek elvállalásától, mondván, hogy „*elmebetegek ne szaladgáljanak szabadon a városban*”. Egyes kórházigazgatók azért félték a fejlesztésektől, mert attól tartottak, hogy nagyobb kórházban választaniuk kell az igazgatóság és az osztályvezetőség között, holott mindkettőt meg akarták tartani.) A 180 ágyas elmeosztály építése 1968-tól 1971-ig tartott. 1972-ben Mészáros dr. javaslatára, a tbc-s betegek számának csökkenése miatt, a dobai tüdőgyógyintézetet elme-munkaterápiás-rehabilitációs intézetté alakították át. A szanatórium dr. Bérces Anna igazgatása alatt élte virágkorát. Kerámiaműhely, könyvkötészet, műanyag és textilműhely gondoskodott a betegek foglalkoztatásáról. Utána, önállóságát megszüntetve, osztályként a veszprémi kórházhoz csatolták. Ezzel a fogással papírforma szerint elérték, hogy a megye kórházainak sokat kifogásolt nagy száma csökkenjen, a megyei kórház pedig ráfordítás nélkül nyerjen egy osztályt.

A sümegi belgyógyászatot már 1968-ban 80 ágyásra bővítették azzal az indokolással, hogy az elmeosztálynak háttérintézményre lesz szüksége. Az osztály olyan jó hírű lett, hogy egyes neves személyiségek, művészek Pestről is ide jártak magukat kezelteni. Ugyanebben az évben dr. Mészáros megszerezte a kórház számára a sümegi járási pártbizottság épületét, amely a járások megszüntetése miatt megüresedett, és ott 35 ágyas szülészeti osztályt alakított ki, a fejlesztést dr. Stark Elek megyei főorvos is melegen támogatta. Később az osztály vezetését pályázat útján dr. Stark Elek nyerte el. A szülészeti az ő 1978-ban történt nyugdíjazásáig működött. A volt járásbíróóság épületében megnyílt a rendelőintézet. Megépült a konyha, étterem, központi kazánház. Megoldották a mosoda kérdését, létesült radiológiai osztály, klinikai laboratórium, orvosi könyvtár, orvosszálló, nővérszálló, számos garázs és műhely. Három, tudományos fokozattal rendelkező vezető dolgozott az intézményben. Csupán a klinikai laboratórium 17 munkatársat foglalkoztatott. 1971-ben – tehát 12 évvel dr. Mészáros színre lépése után – a hajdani 40 ágyas sümegi kórháznak az elmeosztállyal együtt már 360 ágya volt és mint Megyei Kórház II. működött 1976-ig. A fejlődést – amelynek nagy része a hivatalos tervekben nem is szerepelt – a megye többi egészségügyi intézményében, ahol passzívan várták, míg a minisztérium, ill. a megye juttat nekik valamit, megdöbbenéssel figyelték. Mészáros dr. eredményeit ismerve az ajkai városi tanács 1971-ben kinevezte őt – bár pártonkívüli volt – a megnyitás előtt álló új, 555 ágyas ajkai kórház igazgatójává. Amikor ezt Pap János, a megyei pártbizottság első titkára, a megye rettegett kiskirálya megtudta, visszavonatta a kinevezést, és párttag vadász cimboráját nevezte ki igazgatónak.

Dr. Mészáros egyéni elképzeléseinek megvalósulásában egyes párt- és állami vezetők – különösen Pap János – a szocialista tervgazdálkodás felborítását látták. Mészáros dr. aktivitásának más útra való terelésére 1976-ban a megye úgy döntött, hogy az ő igazgatása alatt egyesíti a sümegi és a tapolcai kórházat Tapolcai Városi Tanács Egyesített Egészségügyi In-

tézménye néven. A két kórház igazgatása, a két belgyógyászati osztály vezetése és az ezzel járó napi ingázás nagy megterhelést jelentett Mészáros dr. számára. Ennek ellenére 1976-ban megírta kandidátusi értekezését. Tapolcán megkezdődött az új 80 ágyas belgyógyászati pavilon építése, korszerűsítették a szülészeti és sebészeti osztályt, a klinikai laboratóriumot és a tüdőgyógyászati rendelőt. Függetlenített barlangterápiás osztályt szerveztek, megnyitották a kórházi könyvtárat. Fellendült a tudományos tevékenység is, a gyűlésekre neves vendégelőadókat hívtak meg.

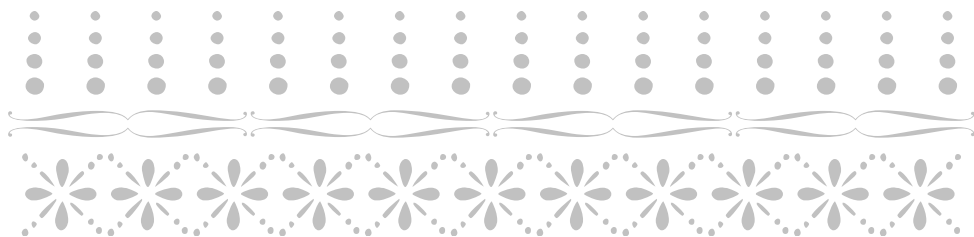
1993-ban ismét szétválasztották az egyesített intézményt. Dr. Mészáros lemondott a tapolcai kórház igazgatásáról. 1994-ben sümegi megbízatása is lejárt, de ott még két évig belgyógyász főorvosként dolgozott. 1997-ben, életművét részben lerombolva, a sümegi belgyógyászatot megszüntették és krónikus, elfekvő osztállyá alakították át. Ezáltal az aktív belgyógyászat Sümegen megszűnt. A sajtóközlemények természetesen megindokolták, hogy ez mennyire előnyös a lakosságnak. 2008-ban a sümegi kórház a megyei kórház pszichiátriai részlege lett. El lehetett híresztelni, hogy a veszprémi kórház ismét bővült egy osztállyal.

A történetek jól példázzak a demokrácia korlátait. Annak ellenére, hogy a különböző „tanácsok”, „bizottságok”, „önkormányzatok” határozataikat kollektíven, szavazással hozzák, a valóságban többnyire egy-egy szakmai vagy politikai tekintély, vagy éppen egy jó szónok akarata érvényesül, a döntésért viselt egyéni felelősség pedig elmosódik. Sümegnek és Tapolcának szerencsésük volt, hogy átmenetileg egy kiváló szervező irányította az eseményeket. Visszavonulásával sok minden megváltozott.

Örülök, hogy a fentiekben említett, nem mindennapi embereket személyesen ismerhettem és barátjuknak mondhattam magamat. Dr. Mészáros István rendkívül szuggesztív egyéniség volt. Nem kért tanácsot, mindig újabb és újabb, kész tervekkel jött és érvelésének nem lehetett ellenállni. Csodáltuk hihetetlen munkabírást, de szinte féltünk ötleteitől, amelyek tőlünk is többletmunkát igényeltek. Professzoromra, dr. Romhányi Györgyre emlékeztetett, aki már másnap követelte az előző napon megbeszélte kísérletek eredményeit. Egy kissé Osztap Benderhez, Ilf és Petrov regényeinek főhőséhez is hasonlítható, ahogyan ujjja köré csavarta a Kádár-rendszer döntéshozóit.

Sümeg és Tapolca jótevője Csabrendeken 2017. május 18-án halt meg 88 éves korában. Kedves falujában, Bazsiban temették el. Ez a néhány sor is őrizze emlékét.*

Krutsay Miklós

* A megemlékezés megírásához Mészáros István *A gyógyítás szolgálatában* (Sümegi Fórum Alapítvány, Sümeg, 2009) című művét használtam fel. K. M.